

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧОЇ РОБОТИ В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

PEDAGOGICAL CONDITIONS OF ORGANIZATION OF PHYSICAL AND HEALTH WORK IN PRESCHOOL EDUCATION INSTITUTION

Провідною метою фізкультурно-оздоровчої роботи в закладі дошкільної освіти є створення сприятливих умов для повноцінного проживання дитиною дошкільного дитинства, формування основ базової культури особистості, всебічний розвиток психічних і фізичних якостей відповідно до вікових та індивідуальних особливостей, підготовка дитини до життя в сучасному суспільстві. Ці завдання реалізуються в процесі різноманітних видів дитячої діяльності: ігрової, навчальної, художньої, рухової, трудової.

Очевидне і таке протиріччя: зміцнення здоров'я дітей дошкільного віку в суспільстві усвідомлюється як основне завдання ЗДО, проте в дошкільній освіті недостатньо ефективно розроблена програма зі збереження і зміцнення здоров'я дітей дошкільного віку, і є порушення у створенні необхідних для цього умов.

Тому метою статті є дослідження педагогічних умов організації фізкультурно-оздоровчої роботи в дошкільному навчальному закладі.

Актуальність проблеми зумовлена необхідністю покращення організації фізкультурно-оздоровчої роботи в закладі дошкільної освіти. Наукова новизна полягає у висвітленні педагогічних умов організації фізкультурно-оздоровчої роботи в ЗДО, що сприяє збереженню та зміцненню здоров'я дітей дошкільного віку. Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що останнім часом значно зросло зацікавлення вчених і науковців щодо питань фізкультурно-оздоровчої роботи в закладах дошкільної освіти. Розкрито поняття професійної компетентності вихователя, завдання і форми роботи з батьками з покращення фізичного розвитку дітей, роль і місце індивідуально-диференційованого підходу в процесі фізичного виховання. Послідовна реалізація сформульованих педагогічних умов надає можливість досягнення гармонійного духовного та тілесного розвитку особистості кожної дитини.

Ключові слова: *заклад дошкільної освіти, педагогічні умови, фізкультурно-оздоровча робота, професійна компетентність, просвітництво батьків, індивідуально-диференційований підхід.*

The main purpose of physical training and health work in preschool establishment is to create favorable conditions for a child's full-fledged preschool childhood, to form the foundations of basic personality culture, comprehensive development of mental and physical qualities according to age and individual characteristics, preparation of a child for life in modern society. These tasks are implemented in the process of various types of children's activities: play, learning, art, motor, labor.

The following contradiction is also obvious: strengthening the health of preschool children in society is perceived as the main task of preschool establishment, but in preschool education the program to preserve and strengthen the health of preschool children is not effectively developed and there are violations in creating the necessary conditions.

Therefore, the aim of the article is to study the pedagogical conditions of the organization of physical training and health work in the preschool educational establishment.

The urgency of the problem under consideration lies in the necessity of improving the organization of physical training and health work in preschool education. The scientific novelty lies in the coverage of the pedagogical conditions of the organization of physical culture and recreation work in preschool educational establishment, which contributes to the preservation and strengthening of the health of preschool children. The analysis of recent studies and publications shows that recently the interest of scientists in the issues of physical culture and health improvement work in preschool education institutions has significantly increased. The concept of professional competence of an educator, tasks and forms of work with parents to improve the physical development of children, the role and place of individually differentiated approach in the process of physical education have been revealed. The consistent implementation of the formulated pedagogical conditions allows the achievement of harmonious spiritual and physical development of the personality of each child.

Key words: *preschool educational establishment, pedagogical conditions, physical training and health work, professional competence, parental education, individual and differentiated approach.*

УДК 373.2.015.31:796.011.3(045)
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/34-1.30>

Черепаня Н.І.,
канд. пед. наук,
доцент кафедри теорії та методики
дошкільної освіти
Мукачівського державного університету

Русин Н.М.,
старший викладач кафедри теорії
та методики дошкільної освіти
Мукачівського державного університету

Постановка проблеми в загальному вигляді.

Оздоровча робота з дошкільниками в останні десятиліття набула особливої актуальності, що пов'язано зі стабільною тенденцією погіршення здоров'я всього населення України, в тому числі й дітей. Причин тому багато: це соціальні, екологічні, психологічні.

Сферу фізичної культури характеризують різні види діяльності: рухова, змагальна, культурно-спортивна, фізкультурна й ін.

Центральним системоутворювальним фактором, що об'єднує всі компоненти фізичної культури, виступає фізкультурна діяльність. Вона не обмежується тільки розвитком і формуванням тілесних характеристик людини, а знаходиться в тісному взаємозв'язку з її духовною діяльністю. Це і визначає специфіку фізкультурної діяльності, дозволяє через неї вирішувати загальнокультурні завдання. У процесі цієї діяльності формується фізична культура особистості кожної конкретної людини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що останнім часом значно зросло зацікавлення вчених і науковців щодо питань фізкультурно-оздоровчої роботи в закладах дошкільної освіти.

Конструктивними є дослідження Н. Левінець, О. Кірпіченко, І. Золотухіної, Н. Лісневської, Е. Вільчковського, О. Курок. Так, Н. Левінець сформульовано педагогічні умови створення здоров'язбережувального середовища в закладах дошкільної освіти (далі – ЗДО), зокрема: розроблення і затвердження здоров'язбережувальної концепції, формулювання стратегічних цілей і завдань; здійснення діагностики й моніторингу стану здоров'я дітей; прилучення дітей до основ здорового способу життя, формування валеологічної компетентності; підвищення професійної компетентності педагогічного колективу в контексті здоров'язбережувальної діяльності, формування культури здоров'я; змістовна взаємодія всіх суб'єктів педагогічного процесу (адміністрації, вихователів, інструктора з фізичної культури, психолога, медичної сестри, дітей, батьків), визначення їхніх обов'язків і відповідальності в реалізації програмних цілей.

С.М. Бабюк особливу увагу звернув на організацію спільної роботи ЗДО і сім'ї [1, с. 92]. Питанням організації фізичного виховання в закладах дошкільної освіти увагу приділяє Л.В. Гаращенко [3, с. 207, 210]. Н. Лісневська акцентує на роль вихователя у формуванні, збереженні та зміцненні здоров'я дітей дошкільного віку [6, с. 177]. Е. Вільчковський та О. Курок у своєму навчальному посібнику «Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку» розглядають основи системи фізичного виховання, завдання та зміст фізичного виховання дітей раннього та дошкільного віку, методику проведення основних форм навчально-виховного процесу з фізичного виховання в закладі дошкільної освіти [2, с. 185].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Очевидне таке протиріччя: зміцнення здоров'я дітей дошкільного віку в суспільстві усвідомлюється як основне завдання ЗДО, проте в дошкільній освіті недостатньо ефективно розроблена програма зі збереження і зміцнення здоров'я дітей дошкільного віку, є порушення в створенні необхідних для цього умов.

Мета статті. Тому метою статті є дослідження педагогічних умов організації фізкультурно-оздоровчої роботи в дошкільному навчальному закладі.

Завданнями статті є:

- 1) розкрити педагогічні умови, які сприяють фізичному розвитку дітей дошкільного віку;
- 2) визначити роль та місце різних форм роботи в організації фізкультурно-оздоровчої роботи в ЗДО.

Виклад основного матеріалу. Фізичне виховання дітей є педагогічною системою фізичного вдосконалення дитини. Значення фізичного виховання дошкільнят зумовлено потребами держави в підготовці здорового, фізично розвиненого, працездатного підростаючого покоління до повноцінного виконання функцій громадянина сучасного суспільства.

Включення фізичного виховання в єдину систему освітнього процесу дошкільного закладу забезпечує можливість взаємовикористання засобів і методів усіх сторін системи виховання (фізичної, розумової, моральної, естетичної і трудової).

Організація фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми дошкільного віку враховує можливості працездатності організму, інтереси й потреби, форми наочно-дійового, наочно-образного і логічного мислення, своєрідності діяльності, у зв'язку з розвитком якої відбуваються найголовніші зміни в психіці дитини і готується перехід дитини до нового вищого ступеня її розвитку. Відповідно, необхідно розробляти зміст усіх форм організації фізкультурно-оздоровчої роботи й оптимальні педагогічні умови її реалізації. Логіка вивчення проблеми дослідження визначає завдання розгляду необхідних умов, що сприяють підвищенню ефективності організації фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми дошкільного віку, а саме:

- підвищення професійної компетентності педагогів в області фізичного виховання дітей дошкільного віку;
- формування інтересу у батьків до фізкультурно-оздоровчої роботи в ЗДО;
- реалізації індивідуально-диференційованого підходу в роботі з дітьми.

Зупинимось детальніше на кожній умові для повного вивчення її впливу на розвиток дітей у контексті нашої проблеми.

Перша умова – підвищення професійної компетентності педагогів у галузі фізичного виховання дітей дошкільного віку.

Щоб підвищити рівень здоров'я дітей, ефективність організації фізкультурно-оздоровчої роботи в ЗДО, створити атмосферу для бажання дітей самостійно застосовувати на практиці отримані знання, вихователь повинен володіти певним «багажем» знань, якостей.

Професійна компетентність педагогів закладів дошкільної освіти розглядається як інтегральна характеристика, що включає когнітивний (професійні знання), діяльнісний (професійні вміння та досвід) і професійно-особистісний компоненти. Тенденція останнього десятиліття – орієнтація на підготовку компетентного педагога.

Компетентність педагога включає також у себе технологічну культуру, підвищення якої нині є загально визнаним і актуальним завданням. На жаль, педагогічна наука не завжди задовольняє

вимоги практики. Причину слід шукати в тому, що організація освітнього процесу та його зміст не встигають зазнавати адекватних змін в умовах, які швидко розвиваються, коли час диктує все нові й нові вимоги.

Якщо говорити про професійну компетентність педагога, то в зміст цього поняття вкладають особисті можливості вихователя, що дозволяють йому самостійно і досить ефективно вирішувати педагогічні завдання, що формуються ним самим або адміністрацією освітнього закладу. Необхідним для вирішення тих чи інших педагогічних завдань передбачається знання педагогічної теорії, вміння і готовність застосовувати її положення на практиці.

Таким чином, під педагогічною компетентністю вихователя можна розуміти єдність його теоретичної і практичної готовності до здійснення педагогічної діяльності; міру відповідності знань, умінь і досвіду вихователя рівню складності виконуваних завдань і розв'язуваних проблем.

Психолого-педагогічні та спеціальні знання – важлива, але недостатня умова професійної компетентності вихователя, оскільки теоретико-практичні й методологічні знання є тільки передумовою інтелектуальних і практичних умінь і навичок.

Структура професійної компетентності педагога полягає в набутті педагогічних умінь, які він набуває, а вміння розкриваються через сукупність послідовно розгорнутих дій (частина яких може бути автоматизована до навичок), заснованих на теоретичних знаннях і спрямованих на вирішення педагогічних завдань. І для надання допомоги дитині дошкільного віку в процесі самореалізації в соціумі вихователю необхідно самому вміти орієнтуватися в соціумі, як у звичайних, так і в мінливих умовах.

Для реалізації даних умов необхідно розроблення сучасної методичної роботи в ЗДО, що представляє собою цілісну системну діяльність, яка заснована на досягненнях сучасної науки і практики. Саме цей вид діяльності сприяє вдосконаленню і розвитку професійної компетентності педагогів.

Методична робота в системі освіти з розвитку професійної компетентності педагогів повинна спиратися як на традиційні форми роботи: робота методичного кабінету освітнього закладу, методичні об'єднання педагогів і керівників, методичні центри, факультети підвищення кваліфікації педагогів тощо, так і на сучасні, відповідні даному часу. До останніх відносяться форми методичної роботи, що розглядаються з позиції трьох управлінських рівнів: стратегічний (науково-методична рада), тактичний (предметно-педагогічні цикли, методичні секції, творчі майстерні та науково-дослідні колективи) й інформаційно-аналітичний (експертна комісія). Для організації окремих форм роботи з педагогами (лекції, науково-практичні

конференції, професійні конкурси та ін.) бажано залучати фахівців із середніх і вищих педагогічних навчальних закладів. Компетентність вихователя включає особисте прагнення до самоосвіти, саморозвитку і самореалізації в соціумі та створення педагогічних умов для соціального розвитку й самореалізації дитини дошкільного віку, виконання своїх професійних функцій.

Реалізація другої умови базується на тому, що жодна, навіть сама найкраща фізкультурно-оздоровча програма не зможе дати повноцінних результатів, якщо вона не реалізується спільно з сім'єю, якщо в дошкільному закладі не створено дитячо-доросле суспільство (дітей–батьків–педагогів), для якого характерно сприяння один одному, облік можливостей та інтересів кожного, його прав і обов'язків. Отже, дану проблему дошкільника можна вирішити тільки за підтримки, бажання і тісної співпраці із сім'єю.

Найбільше благополуччю дитини сприяють доброзичлива атмосфера і така система сімейних взаємин, яка дає відчуття захищеності й одночасно стимулює і направляє її розвиток і тим самим самореалізацію. Ефективність реалізації батьківських функцій має на увазі не тільки придбання знань, умінь і навичок, спрямованих на створення умов для розвитку і виховання дитини та її самореалізації, але також формування особливих рольових якостей.

При цьому спосіб взаємодії з дитиною й оточуючим її соціумом проявляється відношенням батьків до своєї ролі.

Логіка вивчення даної умови визначає завдання розгляду необхідних форм методичної роботи з батьками. Численні дослідження вітчизняних і зарубіжних психологів і педагогів дозволяють стверджувати, що розвиток дитини, становлення її як повноцінної особистості соціуму залежить від постійного саморозвитку батьків, від оволодіння різними методами роботи з дошкільнятами, внутрішньої атмосфери, взаємин і способу життя сім'ї. В.А. Сухомлинський вважав, що педагогіка повинна стати наукою для всіх – і для педагогів, і для батьків. Планомірне, активне поширення педагогічних знань серед батьків, практична допомога сім'ї у вихованні дітей, її залучення в фізкультурно-оздоровчу діяльність, підвищення інтересу до своєї дитини як до особистості, активізація педагогічної самоосвіти батьків – завдання роботи педагогів із сім'єю.

Фахівці дитячого садка повинні дати необхідні педагогічні та практичні знання – вправи і рухливі ігри, які сприяють розвитку в дитини рухових навичок, а так само засвоїти методи навчання цим вправам, щоб у домашніх умовах батьки могли закріпити набуті навички.

Просвітництво батьків, підвищення їхньої грамотності в питаннях фізичного виховання і зміц-

нення здоров'я дошкільнят може здійснюватися в різноманітних формах.

З цією метою добре використовуються:

- інформація в батьківських куточках, у папках-пересувках, у бібліотеці дитячого садка;
- різні консультації, усні журнали та дискусії за участю психолога, медиків, фахівців з фізичного виховання, а також батьків з досвідом сімейного виховання;
- семінари-практикуми, ділові ігри та тренінги з прослуховуванням магнітофонних записів розмов із дітьми;
- «відкриті дні» батьків з переглядом і проведенням різних занять у фізкультурному залі, на стадіоні, загартовуючих і лікувальних процедур;
- спільні фізкультурні дозвілля, свята;
- анкетування та тестування батьків з питань виховання здорової дитини. Анкетування є однією із цікавих форм роботи з батьками. Воно допомагає краще пізнати дітей, інтереси їхніх батьків, зібрати думки і побажання про свою роботу. За результатами аналізу анкетних даних у кожній групі вихователями може бути створена картотека сімей вихованців, куди заносяться відомості про склад сім'ї, соціальне становище, взаємини батьків із дитиною, інтереси й хобі.

Третя умова – реалізовувати індивідуально-диференційований підхід у роботі з дітьми. Планування освітньої роботи передбачає гармонійну організацію виховання з урахуванням вікових, індивідуальних фізичних і психічних особливостей дітей, а також використання відповідних їхньому розвитку форм, методів організації виховання і навчання на основі сучасних даних психологічної та педагогічної науки.

Для того щоб впливати на оздоровлення та фізичний розвиток дитини, необхідно вивчити всі особливості (фізіологічні, інтелектуальні) основних показників розвитку й оцінити рівень цього розвитку відповідно до програмних вимог і діагностичних установок. З цією метою зазвичай на початку і в кінці навчального року рекомендується проводити психолого-педагогічну діагностику.

Діагностика забезпечує науковий підхід до організації роботи з дітьми, дозволяє точно врахувати їхні потреби в усіх напрямках розвитку, систематизувати всю роботу дитячого садка і більш об'єктивно оцінювати результати педагогічної діяльності.

Встановити правильний режим, намітити план подальших занять із дітьми, дати батькам поради з виховання дитини можна лише тоді, коли добре відомий стан здоров'я дитини і рівень її розвитку. Навчання дітей буде успішним лише за умови, якщо методи і пропонується дитині дидактична задача будуть ґрунтуватися на вже досягнутому раніше рівні розвитку. Тому одною з обов'язкових умов правильного вихо-

вання є добре організований повсякденний контроль за станом здоров'я, розвитком дітей і їх поведінкою.

Поряд із щоденним спостереженням за поведінкою дитини необхідно контролювати хід фізичного і психічного розвитку. Є багато показників, що характеризують фізичний розвиток дітей. Основними з них є: зріст, вага, окружність голови і грудей; численні показники нервово-психічного розвитку; пізнавальний розвиток, емоційно-соціальний розвиток, побутові навички, фізичний, мовний розвиток. Своєчасність їх формування, як правило, виключає труднощі подальшого навчання.

Для правильного планування змісту і методів виховання необхідно знати працездатність, індивідуальні особливості, рівні розвитку, здатності кожної дитини.

Обстеження проводиться індивідуально з кожною дитиною. Як правило, істотна різниця в розвитку між обстежуваними дітьми стає підставою для здійснення індивідуального підходу під час проведення вихователем розвиваючих занять, вимагає від нього особистісно-орієнтованого підходу до виховання і навчання дошкільника, ретельного продумування і планування педагогічних завдань, елементів, вправ і т.п.

Таким чином, послідовна реалізація сформульованих педагогічних умов і принципів організації фізкультурно-оздоровчої роботи в закладі дошкільної освіти надає можливість досягнення гармонійного духовного та тілесного розвитку особистості кожної дитини.

Висновки. Серед безлічі факторів, що впливають на зростання, розвиток і стан здоров'я дитини, руховій активності належить чи не головна роль. Від ступеня розвитку природної потреби дитини в русі багато в чому залежать розвиток рухових навичок, пам'яті, сприйняття, емоції, мислення. З цього випливає, що проблема оздоровлення дітей – не компанія одного дня діяльності й однієї людини, а цілеспрямована, систематично спланована робота всього колективу ЗДО і сім'ї дитини, а також урахування індивідуальних особливостей дитини.

Послідовна реалізація сформульованих педагогічних умов фізкультурно-оздоровчої роботи в закладі дошкільної освіти надає можливість досягнення гармонійного духовного та тілесного розвитку особистості кожної дитини.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бабюк С.М. Взаємодія дошкільного навчального закладу і сім'ї – педагогічна умова успішного фізичного виховання дітей дошкільного віку. *Січневі педагогічні читання: методологія, теорія та практика підвищення якості освіти на сучасному етапі*. Сімферополь : Кримське навч.-педагог. держ. видав., 2005. С. 90–96.

2. Вільчковський Е.С., Курок О.І. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку. Суми : ВТД «Університетська книга», 2008.

3. Гарашченко Л.В. Оздоровча функція дошкільної освіти. *Вісник Луганського національного ун-ту імені Тараса Шевченка. Серія: Педагогічні науки* : за матеріалами IV Міжнар. наук.-практ. конф. «Ціннісні пріоритети освіти XXI століття: європейський вектор розвитку вищої школи». Луганськ, 2009. Вип. 23/ Ч. I. С. 207–214.

4. Дитина: освітня програма для дітей від 2 до 7 років. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016.

5. Про дошкільну освіту : Закон України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2628-14>

6. Лісневська Н.В. Роль вихователя у формуванні, збереженні та зміцненні здоров'я дітей дошкільного віку. *Гуманізація навчально-виховного процесу*. Слов'янск. Вип. LVIII. Ч. II. С. 174–181.